

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ У ПИСЬМІ

У статті охарактеризовано жанрово-стилістичні аспекти формування англomовної компетентності магістрантів у письмі. Розглянуто та проведено порівняння існуючих підходів до навчання письма та етапи їх застосування, а також наведено характеристики академічного письма.

Ключові слова: *письмо, академічне письмо, науковий стиль, стилістичні засоби.*

Навчання академічного письма у вищих навчальних закладах України набуває особливого значення в зв'язку зі створенням загального європейського простору вищої освіти та з вимогами, що висуваються до рівня володіння іноземною мовою студентами магістратури, які беруть участь у науковій діяльності. Особливості оволодіння письмом як видом мовленнєвої діяльності були і залишаються об'єктом наукових інтересів багатьох дослідників. Питаннями навчання письма займалися О. Б. Тарнопольський, О. М. Устименко, Г. Ф. Кривчикова, Л. Є. Шевніна та інші.

Актуальність цієї статті зумовлюється недостатнім висвітленням стилістичного аспекту навчання студентів технічних спеціальностей академічного письма англійською мовою у методичній літературі. Проведені в цьому напрямі теоретичні дослідження дозволили встановити пріоритетність дослідження цієї теми, адже академічне письмо займає особливе місце в системі підготовки фахівців технічних спеціальностей вищого кваліфікаційного рівня. Саме тому роботу було спрямовано на визначення стилістичних характеристик академічного письма та аналіз існуючих підходів до навчання письма як виду мовленнєвої діяльності.

Аналіз наявних наукових досліджень дозволив нам виділити основні теоретичні підходи до навчання створення текстів наукового стилю. У сучасній методиці навчання письма існують три підходи: текстовий, жанровий (*genre approach*) та процесуальний (*process approach*) [2; 6; 1].

Особливість текстового підходу полягає у ретельному опрацюванні зразків письмових текстів та відтворенні власних текстів за наведеним зразком. Головна увага, здебільшого, припадає на готовий текст, який повинен відповідати вимогам щодо використання граматичних конструкцій, лексичних одиниць, правопису та пунктуації [2, с. 158]. В основі текстового підходу лежить орієнтація не на певні типи вправ і завдань, а на сам текст. Тут текст використовують на позначення структурованої послідовності мовних одиниць, які використовуються у певному контексті з певними цілями. Згідно з текстовим підходом, студенти повинні опанувати типи текстів, характерні для різних видів контекстів та дискурсів. Так, до переваг текстового підходу можна віднести те, що студенти набувають базові знання про структуру текстів, лексичні та граматичні конструкції, необхідні для написання текстів жанрів наукового стилю. Проте, цей підхід не звертає увагу на мету та процес створення тексту.

У свою чергу, жанровий підхід орієнтується на мету письмової комунікації і, на відміну від текстового підходу, переслідує комунікативні цілі, наміри та потреби письмового спілкування. Жанровий підхід включає в себе 1) ознайомлення з текстом-зразком, 2) контрольоване письмо, 3) кероване письмо та 4) самостійне письмо [6].

Ознайомлення з текстом-зразком відбувається під час читання тексту, його аналізу та детального обговорення стилістичних особливостей в аудиторії під керівництвом викладача. До безпосереднього ознайомлення із текстом можливе також обговорення вже відомої студентам інформації щодо певного жанру наукового стилю. Обговорення включає в себе визначення соціальної функції жанру, його структурних особливостей і лінгвістичних характеристик. Викладач також може запропонувати провести аналіз тексту іноземною мовою та рідною мовою студентів, закріплюючи набуті знання. Так, здобувши знання про характеристики певного жанру, студенти отримують базові вміння, що полегшать самостійне продукування тексту. Важливе значення має робота студентів у групах, яка дає змогу обговорити етапи написання тексту та визначити необхідні жанрові стилістичні ознаки. Лише пройшовши всі попередні етапи, студент здатен самостійно написати текст [6].

Перевагою жанрового підходу є те, що ознайомлення з текстом та його написання тексту відбувається через соціальну взаємодію студентів. До недоліків цього підходу можна віднести недостатні знання студентів про структурні та граматичні особливості письмових текстів.

Процесуальний підхід робить основний акцент на процесі створення писемного тексту та його редагуванні для досягнення необхідного комунікативного ефекту. Цей підхід передбачає надання студентам більшої автономності для виправлення, рецензування та коментування робіт одногрупників [1, с. 221]. Використання процесуального підходу передбачає розв'язання низки завдань, необхідних для написання тексту та відбувається у декілька етапів, представлених у Таблиці 1.

Етапи застосування процесуального підходу для навчання письма

I	Генерування ідей	мозковий штурм, робота у групах, фрірайтинг (безперервне написання текстів протягом певного проміжку часу)
II	Організація ідей	складання планів, робота у групах
III	Написання тексту	оформлення ідей у повноцінні речення
IV	Аналіз та обговорення	перевірка змісту та наповнення, оцінка правильності використання граматичних і лексичних конструкцій
V	Коригування	виправлення змістових помилок
VI	Редагування	перевірка на наявність помилок у правописі, пунктуації та граматиці

Із вищезазначених етапів стає очевидним, що процесуальний підхід дає змогу розвивати мовленнєву компетентність у всіх видах мовленнєвої діяльності та підвищує інтегрованість навичок і вмінь. Велика увага надається не кінцевому продукту письма, а саме процесу, що дозволяє студентам поступово засвоїти етапи написання наукових текстів. Навчаючи письма з використанням процесуального підходу, викладач не тільки наголошує на особливостях створення письмового тексту, але й обговорює зі студентами мету написання тексту та його цільову аудиторію. Це, у свою чергу, допомагає у генеруванні нових ідей, правильному структуруванні тексту та визначенні основної і другорядної інформації. Після обговорення відбувається написання текстів у невеликих групах. Зазначимо, що на початковому етапі викладач не перевіряє тексти на граматичні та лексичні помилки, а корегує лише основний зміст письмового повідомлення. Основним недоліком процесуального підходу можна вважати значну кількість часу, необхідну для написання певного тексту.

Вправи, які використовуються для навчання написання наукових текстів, повинні бути спрямовані на розвиток трьох видів умінь, характерних для просунутого рівня навчання, а саме: стилістичних умінь, умінь дотримуватись потрібного стандарту оформлення та вмінь викладення думок у письмовій формі. Слід зазначити, що вправи мають бути спрямовані на розвиток усіх трьох умінь одночасно і тому вони повинні бути комплексними та поліфункціональними. Така комплексність стає можливою завдяки тому, що навчання написання анотацій, рецензій, статей та наукових доповідей припадає на основний і просунутий етапи навчання.

У ході навчання написання текстів таких жанрів наукового стилю, як то стаття, наукова доповідь, анотація та рецензія, слід звертати особливу увагу на стилістичні особливості англійських наукових текстів. Тому, розглянемо стилістичні характеристики цих текстів [7] та проаналізуємо вимоги до їхнього написання.

Таблиця 2

Характеристики академічного письма

Характеристики	Засоби втілення характеристик у тексті
Комплексність	використання іменникових словосполучень, граматично складних конструкцій, підрядних речень, пасивного стану дієслова
Формальність	вживання офіційної лексики
Точність	точна інформація та дані
Об'єктивність	використання інформативно насиченої, безобразної, абстрактної лексики, вказівних займенників
Експліцитність	зв'язність
Лексична сполучуваність	наявність термінів і вузькопрофільних слів

Отже, при написанні текстів наукового стилю, студенти повинні не тільки мати чітке уявлення про структуру тексту, але й уміти застосовувати на практиці характерні ознаки метадискурсу. Саме це вміння є важливим критерієм для успішного написання текстів наукового стилю. Так, метадискурс – це саморефлексивний мовний матеріал, що стосується тексту, автора тексту та читача. В основі цього поняття лежить твердження про те, що письмо – це соціально-активна діяльність. В академічному контексті цей вид мовленнєвої діяльності розкриває шляхи, якими автор висловлює свою точку зору у дискурсі для передачі власного ставлення до змісту написаного та аудиторії [3, с. 156]. До таких характерних ознак належать стилістичні особливості англійських наукових текстів, що наведені у Таблиці 2. На просунутому етапі студенти-магістри повинні орієнтуватись у стилістичних маркерах (*signposts*) [4, с. 42] текстів наукового жанру та вміти використовувати їх на практиці.

Під час навчання студентів-магістрантів стилістичних особливостей наукових текстів слід приділяти значну увагу інтеграції процесуального підходу з аналізом тексту, створюючи тим самим навчально-пізнавальний цикл [5, с. 43]. Застосовуючи цей безперервний процес навчання, студенти, разом з викладачем, проходять кожний етап навчання письма, спираючись на вже засвоєний досвід. Перевагою зазначеного підходу є те, що в ході нового етапу навчання, студент має змогу закріпити вже набуті навички та вміння, повторити пройдений матеріал. Проте, це не означає, що перехід на наступний етап навчання

неможливий без повного засвоєння матеріалу попереднього етапу, оскільки постійне повторення та вдосконалення навичок і вмінь є основною метою навчально-пізнавального циклу. Спираючись на описаний підхід, виділимо основні етапи навчання студентів-магістрантів стилістичних характеристик текстів наукового жанру [5, с. 43]:

Таблиця 2

Етапи навчання студентів-магістрантів стилістичних особливостей жанрів наукового стилю

Етап	Види діяльності
Створення контексту	види діяльності, спрямовані на ознайомлення з темою
Моделювання та аналіз	ознайомлення та аналіз прикладів текстів, визначення типу тексту та академічного регістру
Спільна робота над текстом	спільне написання тексту з використанням опор і супровідних матеріалів
Самостійне написання тексту	написання власного тексту у складі групи
Контроль	взаємоконтроль, відтермінований контроль викладачем

Ці етапи навчання інтегрують процеси ознайомлення з текстом та допомагають студентам застосовувати на практиці стилістичні засоби, характерні для текстів наукового жанру.

Перші два етапи навчання є взаємопов'язаними, оскільки під час цих двох етапів студентам-магістрам необхідно ознайомитись з основними особливостями наукового стилю. Ознайомлення з цими особливостями відбувається за рахунок порівняння текстів різних жанрів та обговорення їхніх відмінностей. Такі завдання сприятимуть аналізу та засвоєнню елементів академічного регістру мови, наприклад:

Вправа 1

Мета: сформувати навички розпізнавання у тексті його стилістичних складників.

Завдання: *The following two extracts both introduce the problem of how to plan a schedule when working on a manuscript. There are, however, some variations in the register between them. Your task is to analyze the selections by answering the following questions:*

1. Who is a likely audience for each selection?
2. Why would one selection be preferable over another?
3. What argument would the author give for choosing one over another?
4. What aspects of the language are involved in achieving different registers?

Режим виконання: у парах, усно.

Контроль: обговорення завдання у підгрупах, у класі.

Вправа 2

Мета: засвоїти та визначати стилістичні особливості наукових текстів.

Завдання: *Which of the two alternatives in bold is more appropriate in academic writing?*

1. The government has made **considerable** / **great** progress in solving the problem.
2. We **got** / **obtained** excellent results in the experiment.
3. The results of **lots of** / **numerous** tests have been pretty good / encouraging.
4. A loss of jobs is one of the **consequences** / **things** that will happen if the process is automated.
5. The relationship between the management and workers is **extremely** / **really** important.
6. Some suggestions **springing up from** / **arising from** the study will be presented.

Режим виконання: індивідуально, усно.

Контроль: обговорення завдання у підгрупах, у класі.

Наступний етап спрямований безпосередньо на навчання студентів застосування стилістичних елементів. Як було зазначено, навчально-пізнавальний цикл передбачає поступове та циклічне формування стилістичних навичок. Так, навчання може бути спрямоване на засвоєння однієї чи декількох стилістичних характеристик. На цьому етапі переважатиме індивідуальна робота чи робота у невеликих групах, де студенти обговорюватимуть використання стилістичних засобів. Перевірка проводиться у групах самими студентами з використанням таблиць-опор або викладачем із подальшим обговоренням результатів в аудиторії [5, с. 22], наприклад:

Вправа 1.

Мета: сформувати навички розпізнавання у тексті його стилістичних маркерів.

Завдання: *Look through the table. Identify several conjunctions you have used in the recent piece of writing. Think whether you have chosen the most appropriate one. Add to the list those conjunctions which are not represented in the table.*

Conjunctions to express different kinds of meaning relations:

<i>Temporal</i>	<i>when, while, after, before, then</i>
<i>Causative</i>	<i>because, if, although, so that, therefore</i>
<i>Adversative</i>	<i>however, alternatively, although</i>

Режим виконання: індивідуально, письмово.
Контроль: обговорення завдання у підгрупах.

Вправа 2

Мета: закріпити навички використання стилістичних засобів.

Завдання: *Suggest alternatives to the following sentences to avoid use of personal language.*

1. *In this essay I will discuss the main differences between the English and Scottish legal systems.*
2. *The opinion of the present author in this essay is that the importance of the monarchy should be reduced.*

Режим виконання: індивідуально, письмово.

Контроль: обговорення завдання у класі.

Останній етап навчання включає самостійне написання текстів з використанням стилістичних засобів та перевірку написаного. Редагування тексту відбуваються із залученням студентів (peer-check). Самоперевірка допомагає студентам-магістрам розвинути критичне мислення та підготувати їх до оцінки та редагування текстів наукового стилю, написаних їхніми колегами. Самоперевірка може відбуватись у парах чи невеликих групах, де студенти працюватимуть разом над певними завданнями чи на всіх етапах навчання написання текстів наукового стилю.

Отже, у статті ми розглянули стилістичні характеристики різножанрових текстів наукового стилю та охарактеризували етапи навчання студентів-магістрантів стилістичних засобів, що використовуються у таких різновидах академічного письма як наукова стаття, доповідь, анотація та рецензія. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи вправ для навчання студентів-магістрантів технічних спеціальностей стилістичних аспектів написання академічних текстів англійською мовою.

Використані джерела

1. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти / О. Б. Тарнопольський. – К. : Інкос, 2006. – 246 с.
2. Brown, H. D. Teaching by principles : An interactive approach to language pedagogy / H. Douglas Brown. – Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall Regents, 1994. – 320 p.
3. Hyland K. Metadiscourse in Academic Writing. A Reappraisal / K. Hyland // Applied Linguistics. – 2004. – Vol. 25, № 2. – P. 156–177.
4. Kotze T. Guidelines on Writing a First Quantative Academic Article / T. Kotze. – Pretoria : Department of Marketing and Communication Management, 2007. – 87 p.
5. Teaching Academic Writing / [C. Coffin, M. J. Curry, S. Goodman, A. Hewings, T. M. Lillis, J. Swann]. – NY : Taylor & Francis Group, 2003 – 192 p.
6. Genre-based Approach for Teaching English Factual Writing [Electronic Resource] / Ji Lingzhu // Humanistic Language Teaching in the 21st Century. – 2009. – № 4. – Mode of access : <http://www.hlt-mag.co.uk/apr09/mart02.htm#C2>.
7. UEfAP [Electronic Resource] / Features of academic writing. – Mode of access : <http://www.uefap.com/writing/feature/intro.htm>.

Дзиман А. М.

ЖАНРОВО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ-МАГИСТРАНТОВ В ПИСЬМЕ

В статье охарактеризованы жанрово-стилистические аспекты формирования англоязычной компетентности магистрантов в письме. Рассмотрено и проведено сравнение существующих подходов к обучению письму и этапы их применения, а также приведены характеристики академического письма.

Ключевые слова: *письмо, академическое письмо, научный стиль, стилистические средства.*

Dziman H. M.

GENRE AND STYLISTIC ASPECTS OF FORMING THE ENGLISH LANGUAGE COMPETENCE IN WRITING

Described in this paper are the genre and stylistic aspects of forming the English language competence in writing. The existing approaches to teaching writing have been explored as well as its stages, and the characteristics of academic writing have been given.

Key words: *writing, academic writing, academic style, stylistic means.*

Стаття надійшла до редакції 23.06.14